

Boek van de maand

Betekenis van en binding aan de belijdenis

A.N. Hendriks

Van de hand van vier van onze predikanten verscheen onlangs een boek waarin zij uiteenzetten hoe onmisbaar voor een echt gereformeerd kerkelijk leven onze belijdenisgeschriften zijn. Tegelijk voeren zij een pleidooi om te blijven binden aan de leer van de confessie op de manier zoals de gereformeerde kerken dat reeds eeuwen hebben gedaan.

Dat dit boek thans verschijnt, is niet toevallig. De auteurs hebben namelijk de zorg dat de eenheid rond en het beleven van wat wij belijden in onze kerken ‘onder druk staat’. Zij merken matheid, onverschilligheid en zelfs een kritische distantie ‘in toenemende mate’ op. Deze zorg wordt bij hen versterkt door de zich snel voltrekkende toenadering van onze kerken tot de Nederlands Gereformeerde Kerken. De schrijvers hebben met bezorgdheid kennis genomen van wat onze deputaten Kerkelijke Eenheid hebben vastgesteld als *Balans* van hun gesprekken tot nog toe over de binding aan de belijdenis. Zij zijn van mening ‘dat noch deze balans noch de huidige praktijk rond de binding aan de belijdenis binnen de NGK aanleiding geven tot het verlenen van de gevraagde dankbare instemming’. Zij zien hier het confessioneel- karakter van onze kerken in geding. De vier predikanten willen met hun pleidooi een woord spreken ‘op zijn tijd’. Ik denk dat hun boek inderdaad bijzonder actueel is nu onze synode van Zwolle-Zuid staat voor de vraag hoe het verder moet met het contact met de NGK.

De belijdenisgeschriften

Ds. P.L. Storm schrijft in de eerste twee hoofdstukken over wat belijden is en waarom we belijdenisgeschriften hebben. Hij laat zien hoezeer Gods spreken in zijn Woord om het gelovig antwoord van de kerk vraagt. Wie zegt: aan de Bijbel hebben we genoeg, miskent dat de Here in zijn verbond de vrucht van onze lippen zoekt (Heb. 13:15). Storm toont aan dat met name wat de Here Jezus in Matteüs 10 over het belijden zegt, de persoonlijke band met Hem veronderstelt en dat het adagium ‘niet de leer, maar de Heer!’ van geen kant deugt. De rechte geloofsbeleving kan er alleen zijn wanneer de geloofsinhoud zuiver blijft. Storm noemt het ‘een kolossaal misverstand’ wanneer ‘leer’ en ‘beleving’ worden gecontrasteerd.

Hij wijst aan op welke manier de belijdenis gezag heeft. Geen eigen in zichzelf gegrond gezag zoals de Schrift, maar *afgeleid* gezag, doordat ze de Schrift naspreekt. Zo heeft de confessie wel degelijk een normerend karakter voor ambtsdragers en leden van de kerk, zij het als door de Schrift genormeerde norm.

Waardevol vind ik dat de auteur – in het spoor van J.R. Wiskerke – benadrukt hoe het gezag van de confessie onhoudbaar wordt, wanneer men de duidelijkheid en de eenheid van het spreken van de Schrift prijsgeeft. Hij wijst daarbij op het rapport *Vrouwelijke ouderlingen en predikanten?* uit 2003 dat meerdere, met elkaar niet te harmoniëren lijnen in de Schrift aanwees en in de NGK de weg baande voor openstelling van alle ambten voor de vrouw. Storm meent dan ook dat het niet toevallig is ‘dat in kerken waar zo’n kijk op de Schrift legitiem wordt geacht er tegelijkertijd moeite blijft bestaan met echte *binding* aan de belijdenis van de kerk’ (p. 23).

Er is in ons blad door dr. Wilschut ook al op gewezen dat de zaak van ‘de vrouw in het ambt’ in de context van de binding aan de confessie bij het gesprek met de NGK aan de orde had moeten komen en niet gezien moet worden als een punt dat wel later besproken kan worden.

Breed en leerzaam bespreekt Storm de functie van onze belijdenisgeschriften. Daarbij gaat hij in op de vraag: moeten ze uitgelegd worden vanuit de theologie van de opstellers? Storm keert zich tegen een te groot accent op een lezen van de confessie vanuit de historie, dat hij aantreft bij Hans Burger in een opstel in de Lustrumalmanak van FQI uit 2003. In de Gereformeerde Kerken is altijd vastgehouden dat we niet gebonden zijn aan wat onze vaders van iets vonden, maar dat we de confessie moeten verstaan vanuit en naar de Schrift, al kan historische informatie soms verhelderend zijn. Terecht citeert Storm hier Joh. Francke en J.R. Wiskerke, die over deze zaak zo bekwaam ons hebben onderwezen!

De auteur heeft lezenswaardige hoofdstukken geschreven, jammer dat de manier van citeren niet consequent is. Soms met titulatuur en voorletters, dan weer zomaar ineens enkel een achternaam.

Loyale en onbekrompen binding

Ds. J.R. Visser neemt het hoofdstuk over de binding aan de confessie voor zijn rekening. Hij laat zien dat tussen ‘de christelijke leer’ en de gereformeerde leer, ook krachtens oude synodebesluiten, geen verschil te maken is. De predikanten W. van der Schee en R.R. Roth hebben dan ook ongelijk, wanneer zij beweren dat de toelating tot het avondmaal niet afhangt van het instemmen met de gereformeerde belijdenisgeschriften, maar dat het alleen gaat om ‘de christelijke leer’ die in het Apostolicum is samengevat.

Visser stelt terecht dat niet alleen ambtsdragers, maar ook de belijdende leden van de gemeente gebonden zijn aan de gereformeerde leer. Die leer is immers de leer van de Schrift. Deze binding is geen dwangbuis, maar een vreugdevolle zaak. Want in de belijdenisgeschriften klinkt het gelovige en hartelijke antwoord van de kerk op het Woord van de Here. Ze is ook loyaal: de confessie heeft je vertrouwen.

Ook Visser heeft zijn vragen bij de reeds genoemde *Balans*. Hij schrijft: ‘Ik krijg met de verklaring, dat er geen belemmering tot eenwording meer is als het om de binding aan de belijdenis gaat, de indruk, dat we dus ruimte moeten laten voor de manier waarop de binding in de NGK toegepast wordt’ (p. 57).

Wat Visser naar voren brengt, vertoont soms enige overlap met de eerste twee hoofdstukken. Hier was enig redactioneel bestuur niet overbodig!

Het ondertekeningsformulier

Over de binding van ambtsdragers aan de leer handelt ds. H.G. Gunnink in een hoofdstuk over het ondertekeningsformulier. Hij loopt kort de ontstaansgeschiedenis door, waarbij hij laat zien dat het aanvankelijk vooral ging om *eendracht* in de leer. Graag had ik gezien dat de auteur wat breder was ingegaan op de vraag: waarom deze extra verbinding bij ambtsdragers, terwijl toch alle belijdende leden reeds hun instemming met de leer hebben betuigd?

De auteur wijst erop dat de instemming die in het formulier met ‘alle delen’ van de leer vraagt, niet betekent dat er geen ruimte is voor vrijheid van exegese of kritiek op een woord. Maar deze ruimte mag men niet uitspelen tegen de royale en hartelijke instemming met wat de kerken belijden. Ook wijst hij erop dat de belijdenisgeschriften niet uitpuddend de leer van Gods Woord weergeven. We vinden bijvoorbeeld geen leer inzake Israël en de charismata van de Geest.

Maar dat betekent niet dat we dit als ‘bijkomstigheden’ kunnen beschouwen. Ook hier zullen we naar de Schrift moeten spreken. Het ondertekeningsformulier is bedoeld om de kerken bij de goede leer te bewaren en zich veilig te weten in Gods bescherming.

Beschermd belijden

In het vijfde hoofdstuk laat ds. H.W. van Egmond zien hoe in de strijd rond ‘De Open Brief’ in de jaren zestig de kerken de wacht betrokken hebben bij haar belijden en de binding daaraan. Hij schetst hoe het kwam tot die Brief, waarbij de taxatie van de Vrijmaking als een werk van de Here en het functioneren van de belijdenis als formulier van eenheid met name een rol speelden.

Opvallend is dat Van Egmond stelt dat er met de NGK ‘een verschil ligt over de inhoud van de belijdenis’, namelijk over wat de confessie zegt over *de kerk* (p. 95). Bij mijn weten is het punt van de taxatie van de Vrijmaking nooit als een zaak waarover eenstemmigheid moet bestaan, door onze synodes voor de gesprekken met de NGK gesteld. Onze deputaten hebben van meet af gezegd: Beslissend is: hoe staan de NGK *nu* als het gaat om de binding aan de confessie en de gereformeerde kerkregering? We hoeven het niet eens te worden over het verleden, om met elkaar nu verder te gaan.

Van Egmond citeert veel aanvechtbare uitspraken van ds. B. Schoep, de geestelijke vader van de Open Brief, maar springt mijns inziens te gemakkelijk over op de NGK. Daarbij komt nog dat velen die onze kerken met Schoep c.s. verlieten, de Vrijmaking bepaald niet wilden zien als ‘kleinvaderlands gedoe’. Hun motieven waren vaak niet dezelfde als wat Schoep c.s. bewoog. Er waren ook ambtsdragers onder die als geschorsten zich indertijd hadden vrijgemaakt!

Hoe verder met de NGK?

In het slothoofdstuk gaat ds. J.R. Visser in op de vraag: hoe moeten onze kerken verder met de NGK? Kunnen we met de *Balans* overeenstemming constateren op het punt van de binding aan de belijdenis? Visser wijst erop dat van de kant van de NGK wordt gezegd dat ‘een ambtsdrager niet gauw geschorst zal worden, wanneer geen sprake is van aantasting van het fundament, Jezus Christus, of als de afwijking het bouwen op dit ene fundament niet verhindert’. Visser laat uit de Schrift zien dat je Christus als fundament niet los kunt maken van zijn Woord. Wat de Nederlands gereformeerde deputaten in de *Balans* zeggen, lijkt een ruimte tussen Christus en zijn Woord te willen. Dat wijst Visser terecht radicaal af.

Er blijft hier mijns inziens nog iets heel belangrijks waarover duidelijkheid moet komen. Die duidelijkheid is ook noodzakelijk wanneer Visser met voorbeelden aangeeft, hoe in de NGK meer dan cosmetische kritiek op de belijdenis door voorgangers toegelaten wordt en met de Schrift (vrouw in de ambten; homoseksuele relaties) wordt omgegaan.

Ik deel de mening van Visser dat er nog heel wat te bespreken is met de NGK en dat de ‘overeenstemming’ over de binding aan de belijdenis (vgl. de *Balans*!) nog niet is bereikt. Maar ik vind het *te cru* wanneer hij stelt: ‘Er blijft voor de nabije toekomst geen ander gesprek met deze kerken over dan ze aan te sporen tot geloof in het betrouwbare Woord van God en op te roepen tot bekering waar dwaalwegen ingeslagen zijn en worden’ (p. 110). Ik denk dat er op deze manier weinig verder te spreken valt, de NGK kunnen zich terecht door dit massieve oordeel beledigd voelen. Ik mis hier bij Visser – en eigenlijk in heel dit boek – de ‘zachtmoedigheid’ (wat iets anders is dan slapheid) waarover Paulus het in Galaten 6:1

heeft, wanneer het gaat om anderen ‘terecht te wijzen’. De apostel voegt eraan toe: ‘ziende op uzelf, gij mocht ook eens in verzoeking komen’.

In het inleidende hoofdstuk kijken de auteurs even naar onze kerken. We horen dan over ‘verschuivingen binnen onze kerken’ rond leer en belijden, over ‘matheid’, ‘onverschilligheid’, ja zelfs over ‘kritische distantie’ met betrekking tot de beleden leer. Maar dat kijken mis ik veelszins in de rest van hun boek. Ik had de *toonsetting* graag wat zachtmoediger en bescheidener gezien. Er is in onze kerken vandaag veel dat de vermaning van Paulus om op onszelf te zien, zo heel actueel maakt en ons nederig maakt. Ik hoop echter dat dit boek door velen gelezen wordt en dat het eraan bijdraagt dat onze kerken *belijdende* kerken blijven!

N.a.v.: H.W. van Egmond, H.G. Gunnink, P.L. Storm, J.R. Visser,
Belijdende kerk blijven, uitg. Van Berkum Graphics BV, Zwaag, 2008. ISBN 978 90 8117
102 1. 110 pag. Prijs €13,50